

DAGBOK

Sersjant Brynjar Hammer

1. Gardekompani - 1940

DAGBOK FOR SERSJANT BRYNJAR HAMMER

1.Gardekompani – 1940.

Boken er utsolgt men en fotokopiert utg.ble sendt meg avBrynjar Hammer sitt onkelbarn – Erlend Hammer – og dette er absolutt viktig stoff som bør være tilgjengelig online – både for oss som bor her på Strandlykkja hvorfra kampene beskrives i boka, så vel som en generelt historisk viktig vitneberetning til ”krigens barbari og meningsløshet”.(Rune Ø.)

(stoffet er her formatert for A4-papirformat for evt. egen utskrift).

Forord

Denne dagbok er utarbeidet av sersjant Brynjar Hammer sommeren 1940, på grunnlag av de notater han gjorde seg under krigen, våren 1940. Boken er ikke gitt noen spesiell redaksjonell bearbeidelse, med unntak av at det er ført inn datoer der hvor Hammer har utelatt disse.

Hammers hensikt med boken var å gi venner og bekjente et lite inntrykk av hva han og de andre soldatene hadde gjennomgått, og hvor grusom krig er. Boken synes å gi et usminket inntrykk av hva Hammer opplevde og hva som var hans motiver for å slåss.

Enkelte av hendelsene som han har beskrevet, kan være forhold som han nødvendigvis ikke har opplevd selv, men som er blitt fortalt til ham. Eksempelvis er det tvilsomt om tyskerne brente sine døde etter trefningen ved Strandløkka.*(Det egentlige navn er Strandlykkja).*

Boken er illustrert med bilder fra dagboken, og med tegninger av Anders Hauge. Dagboken og tegningene er gjengitt med eierenes tillatelse. Reaksjonskomitéen har bestått av major Hans Olav Osbak og sersjant Stein Hammer; hvis farfar var bror til sersjant Brynjar Hammer. Boken er trykket i 2000 eksemplarer; og gis ut på Terningmoen i forbindelse med 50-års markeringen for det tyske angrepet på Norge 9. april 1940. Hensikten med denne utgivelsen er et alminnelig ønske om å la Brynjar Hammers opplevelser bli tilgjengelig.

Helge Thomassen

Oberstløytnant

Sjef Skyte- og vinterskolen for Infanteriet

Innledning

Jeg skal her i korte trekk gjengi mine opplevelser under krigen, som jeg deltok i fra 9. april til jeg ble dimittert på Tingvold - Nord-Møre den 2. mai, og deretter min reise nordover for å delta ved Steinkjerfronten, som jeg dessverre kom for sent til.

Vi hadde hatt 1. Gardekompani på Jørstadmoen siden 1. mars og var ferdig med skiøvelsene og skarpskytningen. Men skarpskytning med mitraljører kunde vi ikke ha der oppe, da plassen er for liten. Kompaniet skulde derfor reise til Terningmoen (Elverum). Vi hadde en 3 dagers skitur i strålende vær. Underveis lå vi i 20 duks telter, og hadde det svært morsomt.

9. april, Midtskogen

Tirsdagen 9. april skulde vi begynne å skyte med mitraljøsene, og guttene var begeistret, da de hittil bare hadde hatt teoretisk gjennomgåelse.

Vi satt i "Messa" om morgenen, men mange var vi ikke. Dagen etter ankomsten til Terningmoen fikk nemlig kompaniet en slem mavesyke, og halvparten av mannskapet lå til sengs.

Mens vi satt og spiste, kom fenrik Bergset og fortalte at tyskerne hadde tatt Oslo, Bergen, Narvik og sannsynligvis også Trondheim. Dessuten en del andre småbyer på Sørlandet.

Kompanisjefen stilte straks styrken og fortalte hvad som var hendt i løpet av natten. Det blev så gitt ordre om at troppene straks skulde utstyres helt feltmessig. Alle syke blev

kommandert ut. Enkelte var så syke at de besvimte på oppstillingsplassen, så særlig motlig var det ikke.

Mitraljøsene blev oppsatt troppsvis rundt plassen til luftforsvar; men ingen fly kom, og første dag forløp ganske rolig.

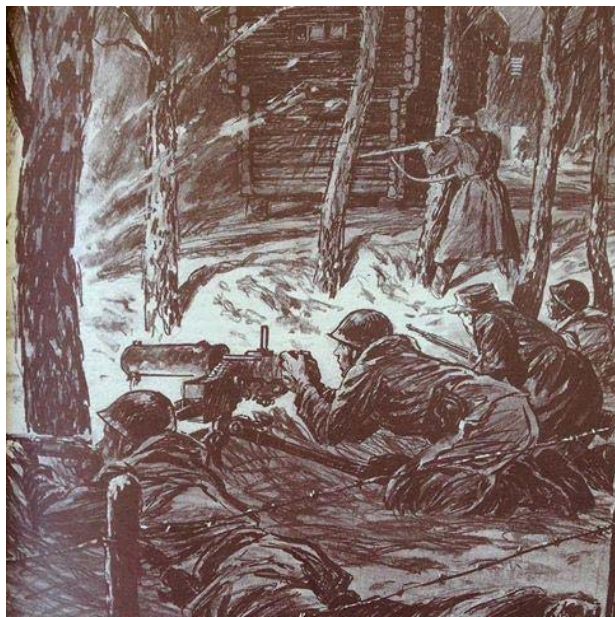
Om ettermiddagen fikk vi høre at tyskerne var på vei nordover i biler. Løytnant Aasen fikk ordre om å kjøre til Midtskogen gård og lage sperring på broen der. Jeg blev sendt til samme sted med to mitraljøselaag, hvor vi skulde få vår ilddåp. Våre mitraljører skulde holde Aasens sperring under ild når tyskerne kom. Om kvelden kom hundrevis av biler med evakuerte fra Oslo og omegn. Hele dalen var en eneste lysstripe.

Da vi stengte veien i 23-tiden, var det enda ca 200-300 biler igjen. Disse folkene måtte da gå til de fikk tak i biler på den andre siden, hvilket det også var vanskelig å få tak i. Alt dette minner meg om det vi hadde lest om Finlandskrigen. Mange fruer kom gråtende med sine små barn. De tumlet avgårde i mørket og visste mest ikke hva de gjorde. Enkelte hadde ikke hatt tid til å ta med nok klær; og småbarna gikk omkring og skrek.

Vi lot da våre soldater hjelpe til med å få kuffertene og barna over; samtidig som vi trøstet dem litt. Alle var visst av den mening at tyskerne var like etter dem, for det var bare om å gjøre å komme videre. En del av bilene kjørte så tilbake, mens ca 100 blev igjen. Kaptein Rognes ordnet så veisperring, ved å la bilene kjøre ned i grøftene. Dette viste seg å være mindre heldig, da tyskerne måtte stanse lengre tilbake og spredte seg før de kom frem til våre mitraljøser. På våre flanker hadde vi noen infanterister fra IR 5. De fleste av dem hadde bare enkelte militære effekter på seg, men likevel kjempet de like godt.

Da alt var ordnet om kvelden og jeg syntes å være budd på motstanden, forla jeg mine gutter i stallen på Midtskogen gård, mens det var fornøden vakt ved mitraljøsene. Guttene trakk inn høy og dekket gulvet med, og det varte ikke lenge før de fleste var i sin søtteste søvn. Jeg rotet meg også ned i en stallbinge mellom to gutter. Noen behagelig seng var det ikke, men i krig er man fornøyd med fattig leilighet. Jeg hørte ingen som klaget over at det var for dårlig, tvert om, alle var godt til mote. Jeg husker godt en liten finsk gutt (Seeberg), sønn til en brukseier i Finland. Han hadde lagt seg rett bak hestene bare med kappen under hodet, men sov gjorde han med det samme. Jeg kom til å tenke på hans kamerater i Finland. Det har godt så mange sagn om dette folket, og Seeberg var sannelig en av samme slaget. Han var bare 17 år. Meldte seg frivillig i Finland, men da han var for ung, kunde han ikke delta. Han reiste derfor fra Helsingfors til Oslo og begynte i Garden, da faren var norsk statsborger.

Det blev snart flere og flere på vårt gjestgiveri, og vi syntes riktig det var spartansk, men hvor lenge var Adam i Paradis?

Kl 2 om natten våknet vi ved at geværkulene pep om hushjørnene. Jeg var ikke sen om å komme ut til det ene laget. Guttene satt på sin post. De hadde ordre om ikke å skyte før de fikk signal fra geværtroppene, da vi ellers kunde skyte egne folk. Men det varte ikke lenge for vi hørte en norsk befalingsmann rope "ild». Den ene mitraljøsen vår begynte øyeblikkelig å virke, men den andre fungerte ikke da vannet på kjøleren hadde frosset. Hvor vi skulde skyte var vi ikke i tvil om. Tyskerne hadde kommet frem til vår sperring, og da vi åpnet ild blev det en skriken og banning som jeg aldri har hørt maken til. En kunde mest tro det var hundrevis av menn. "Feuer - feuer», hørte vi det tyske befalet skrek. De sendte opp

svære lys-bomber, så alt blev som dag'.

Vi blev helt blendet, og måtte bare skyte i retning av skrikene. Vi prøvde noen ladningsgrep med mitraljøsen som ikke fungerte, for å få den i orden. Dette hørte de, og straks hadde de flere mitraljøser innrettet mot oss.

Løytnant Rød kom frem til stabburet i det samme. Han fortalte senere at han så hodene på Aasen og meg midt i tyskernes ildstråle, og var ikke i tvil om hvordan det vilde gå med oss.

Det var en håpløs kamp. Vi lå der med hver vår geværstaur, mens tyskerne hadde mitraljøser

og maskinpistoler i dusinvis. All deres ammunisjon var banelysende, så vi kunde se hver kule gjennom luften. Det var som en eneste regnskur av kuler over oss, men heldigvis skjøt de litt for høyt. De som har sett filmen »Intet nytt fra Vestfronten» har der et godt eksempel. Dette rant meg i tankene straks de begynte å skyte. Alle deres mitraljøser og pistoler var i aktivitet på en gang, og så blev det ca ett minuts opphold, og således gikk det vel en time.

Jeg husker godt den finske gutten. Han stod bak stabburet og skjøt. Plutselig ropte han: »Jeg er fan ikke redd» og med det samme kastet han seg frem i den tyske mitraljøsestråle, som da stod like forbi hjørnet, og vi så ham ramle overende. Han blev liggende en stund og rope, men var snart på benene. Kom så skrikende bort til løytnanten og spurte om sanitet, hvilket vi ikke hadde, ikke så mye som en enkeltmannspakke, som hver soldat skal ha to av. Han blev derfor lagt igjen på gården.

Stillingen blev snart verre for oss da tyskerne skjøt låven i brand. Først begynte det å brenne i stallen, men gardist Hassum som lå i hestekrybben, fikk slukket. Men da det tok fyr i høyboden var det umulig å lukke. Vi hadde da ingen beskyttelse lenger, og måtte derfor trekke oss tilbake. Noen fare var det ikke om vi trakk oss litt tilbake, da vi hadde flere sperringer lenger bak. Dette forstod sikkert tyskerne, ettersom de straks etter snudde. Så nær døden har jeg aldri vært. Jeg skulde springe bak stabburet. Guttene var alt kommet dit. De stod å så på meg. På hjørnet hang en klessnor. Den fikk jeg midt over munnen og lå øyeblikkelig på ryggen. I det samme feiet to mitraljøsestråler over meg. Guttene trodde jeg var truffet, men snart krøp jeg meg i sikkerhet.

Tyskerne skjøt i ganske regelmessige byger på fem minutter, og så var det et opphold i ett minutt. Dette forstod vi å dra nytte av. Straks det blev stille, tok vi et sprang bakover. Bak gården var et åpent jorde med en mengde gjødselhauger. Disse brukte vi som deknings.

Gardist Burchart og jeg trakk oss rett ut fra gården, så vi i tilfelle kunde komme hurtig frem til gården og hente mitraljøsene, dersom tyskerne passerte.

De kom imidlertid frem i retning av oss, så vi måtte ta følge med de andre.

Gardistene hadde hvite forsvinningsdrakter, men de var helt belagte av kumøkk både rygg og mave. De feiet med mitraljøsene, så vi kunde ikke forstå annet enn at haugene kom rullende over oss. Vi gikk da i dyp sne 3-4 km til vi kom til våre avdelinger igjen.

Tyskerne roste ikke leken de heller, og da de hadde sluppet ut kuene på gården, drog de tilbake samme veien som de kom. Det lå infanteri på flankene, og lenger bak hadde vi to sperringer til, så dersom de fortsatte, kunde de lett blitt innringet og tatt alle sammen. Den finske gutten forbandt de og sendte til oss igjen. En mitraljøsekule hadde streifet hele brystet, og laget en svær rift. Det vi fikk av tyskerne var patroner og en del blod. Hvor mange drepte og sårede som *de* hadde -vet vi ikke, da de tok alt med seg, men noen så at de trakk lik inn i bilene.

Midtskogen gård. Den store fjøsbygningen er brent. Midt mellom stenbygningen og gartneriet lå vår ene mitraljøse, den andre i alléen.

10.april, Elverum

(se video på bombing av Elverum på [link](#))

<https://www.youtube.com/watch?v=Fs8rtWvb-XQ>

Onsdag 10. april blev en forholdsvis rolig dag. Bare noen fly kretset nu og da over hodene på oss. Det var nemlig forhandlinger mellom tyskerne og den norske regjering, og derfor blev det heller ikke bombet. Om natten lå vi i et skiveskur, men noen søvn blev det ikke, da en av guttene mine blev syk og jeg måtte ligge og passe ham. Denne kvelden var det full virksomhet på Elverum. Depotene skulde tømmes fortest mulig. Det var også en del sprengstoff der.

11.april, Elverum

Torsdag den 11. april derimot blev en dag jeg aldri kommer til å glemme.

Tidlig om morgenen kom et par rekognoseringsfly. Ett av dem sendte ned 7 bomber for å se hvor de traff, nærmest en prøvebombing. Vi hadde en tysk spion sittende i arresten. En bombe gikk rett gjennom vaktstuen, men da var det ikke lenge før han kom ut. Han blev i hvertfall lite tyskvennlig etter denne bomben.

Ca. kl 12 dundret det løs for alvor. 9 store bombefly kom settende. En mengde soldater var møtt opp for å få utlevert utstyr. De fleste fløy vett skremte til alle kanter. Jeg hadde vært inne i messen for å hente mat mine gutter da flyalarmen gikk. Laget lå ute på Elverumssletten ved et stort skiveskur, men dit kom jeg ikke. Måtte derfor kaste meg ned like ved jernbanelinjen, og blev således liggende midt i siktlinjen deres, da de hver gang siktet seg innpå jernbanelinjen. Der fikk jeg fin adgang til å følge hver enkelt bombes seilas med øynene.

Det er den mest nervepirrende stund i mitt syndige liv. Jeg lå i en dam av vann og sne med hele kroppen, så jeg kunde ikke forstå annet enn at jeg frøs ihjel. Allikevel trillet svetteperlene så jevnt av nesetippen det første kvarteret, at jeg klarte ikke å tørke like fort.

Da vår mitraljøre var satt ut av funksjon, kommanderte jeg guttene ut på sletten, og dermed undgikk vi at noen av dem blev bombenes ofre. Vi samlet oss på en haug like bortenfor Elverum da første angrepet var over. Røken veltet tykk opp over alt, og inne fra disse uhyggelige steder hørtes skrik og hulken. Vi ble derfor enige om å dra ned i Leiret for å være med i hjelpningsarbeidet. Jeg ga beskjed til guttene at de skulde hente mitraljøsene, mens jeg selv gikk for å hente en bil.

Da jeg kom bort i brakkeleiren, møtte jeg en civilmann som kom dragende med sykekorporalen vår. Hans høyre arm var omtrent avrevet av en bombe. Det fantes ingen chauffør, og jeg måtte ta bilen og kjøre ham. Han ynket og bar seg svært, da veien var dårlig. Hele for-

svinningsdrakten hans var nærmest rødmalt av blod. Hovedgaten på Elverum var full av vann, og da vi kom et stykke, blev vi helt innestengt av brand, for husene rundt omkring stod i lys lue. Måtte så snu og ta en annen vei.

Jeg fikk levert gutten til noen sykeberere, og snudde bilen for å hente flere. Da kom plutselig en ny sverm bombefly, og snart var vi i samme regnet. Bombene og mitraljøsene buldret om hverandre, så en kunde ikke høre manns mål. Da kastet de bomber der vår mitraljøre hadde stått, men heldigvis var den borte. Stedet var helt strødd med bomber.

Jeg kom ikke til min avdeling om kvelden, og de andre i kompaniet trodde sikkert jeg var blitt offer. Løytnant Rød fortalte meg da jeg kom tilbake, at han og fenrik Bergset hadde vært der hvor laget mitt lå om kvelden for å lete etter liket mitt. De gikk med lommelykter og lyste i hvert eneste granathull. Løytnanten sa at det var den tristeste ekspedisjon han noensinne hadde hatt.

Bombehullene lå så tett i tett at man nærmest kunde skrive mellom dem, og tid for tid ventet de å finne lemmer av meg.

Ved sykehuset traff jeg en flyveløytnant, som jeg blev sammen med et par dager. Vi blev enige om å kjøre et stykke opp i Hernesbygda for om mulig å få tak i noe sanitetsmaterieell, da det ikke fantes forbindingsaker på plassen. Det blev også en flymekaniker med i selskapet. Han kom direkte fra Sverige, hvor han hadde montert 44 amerikanske fly til den finske stat. Vi fikk ikke tak i noe hjelpematenell, og da vi alle var svært trette og slitne, blev vi enige om å kjøre et stykke til og hvile litt.

På Tørberget samvirkelag gjorde vi et større innkjøp av sjokolade, som vi brukte svært meget av under krigen. Vi tok så inn på en liten gård hvor vi fikk sove litt. Det var en gammel mann som eide gården, og han var svært redd. Da vi banket på, vilde han først ikke lukke opp. Løytnanten hadde hjulpet til under sluknings arbeidet på Elverum, og bar brandhjelme. Mannen trodde derfor at det var tyskere. Jeg husker godt da han skulde tende lampen. Han skalv slik at vi måtte hjelpe ham å holde fyrstikken. Mekanikeren fortalte at han kom til Elverum i det samme bombeangrepet begynte. Han og hans kamerater lå like utenfor og så på, og da det var slutt, hadde de kjørt inn i Leiret for å delta i redningsarbeidet. Han kom til en slakterforretning hvor kjelleren var muret.

Dit hadde naturligvis en hel del søkt dekning. 2 bomber hadde uheldigvis fått fulltreffer, og hele veggen blev slått inn. I forreste rum lå lik og slakt om hverandre. Han syntes det var et trist "arbeid" å grave for å komme inn i rumene. Alle i forreste rum var drept, og de måtte gå over likene for å komme til værelset innenfor. Der fant de 15 sårede, som straks blev brakt til sykehus. Der blev også to unge piker (lotter) drept. Det ene het Krog. Fikk senere høre at faren hennes hadde vært på likstuen om kvelden, men fant henne ikke. Hun blev først trukket frem dagen etter av noen gardister.

12. april, Trysil

Fredag den 12. april blev for oss en rolig dag. Mekanikeren vilde nemlig høre i Sverige om det var mulig å få låne noen av de finske flyene. Derfor kjørte vi til tollstasjonen på Søndre Trysil. Men dette nyttet ikke.

Der hadde vi det ganske hyggelig om ettermiddagen. Fikk rømme og brød, og hvilte oss ut litt, da vi ikke kunde kjøre før kvelden.

Vi kjørte forbi et lite tettbygd strøk som heter Nybergsund. Der hadde kongefamilien tatt hus. Tyskerne fikk snart greie på dette, og strøket blev bombet sønder og sammen. Vi kom så til Osensjøen midt på natten. Der lå det norske flyvevåpen. Løytnanten snakket med sjefen, og vi fikk anvist plass. Noen særlig søvn blev det dog ikke. Jeg våknet

kl 5 med flydur, og den hadde jeg fått respekt for. Heldigvis var det norske fly som flyktet, for ikke å bli bombet.

13. april, Elverum

Lørdag den 13. april vilde jeg prøve å komme til min avdeling igjen.

Fikk lov til å reise, men på egen risiko. Jeg tok lastebilen og kjørte av gårde. Kom ned i østerdalen ved Rena og fortsatte så til Elverum. På veien nedover samlet jeg sammen endel unge gutter som meldte seg frivillig. Jeg kom langt etter lenge til min avdeling som hadde ligget og hvilt i en hytte i skogen, da gardistene var temmelig utslitt.

14 .april, Midtskogen

Søndag, 14. april lå vi på Midtskogen en stund igjen, men der hendte ingenting av betydning. Blev så om ettermiddagen avløst av folk fra IR 5, og vi blev flyttet. Denne gang til Tangen-avsnittet, hvor tyskerne hadde holdt på i flere dager.

1.Gardekompani hadde da vært i forreste linje omtrent uavbrutt siden krigens begynnelse. Da vi fikk beskjeden, blev vi glade, for vi tenkte at det skulde bli litt hvile. Men vi blev skuffet da vi fikk høre oppgaven. Det var ordre om å kjøre til Hørsand stasjon. Vi var heldige med været, da det satte inn med kraftig snedrev; så flyene kunde ikke se oss. Ved Hørsand stanset vi en liten stund i et skogholt. Det var da klart igjen. Ikke før hadde vi skjult bilene, før tre store bombefly kom svevende over oss. Vi trodde sikkert de så oss, men det hadde de ikke. Straks kjørte vi

videre igjen. Det var ikke særlig morsomt, da været nu var klart og vi måtte kjøre gjennom åpne bygder. Min tropp blev satt som fortropp. Løytnant Johannessen kjørte med første bil og jeg med den andre. Bilene var utrustet med mitraljøser på taket, klar til å skyte.

Da vi kom frem til Tangen fikk vi beskjed om å besette en stilling i bataljonens venstre flanke. Det var alt blitt mørkt. Der blev vi liggende om natten. Sneen falt bløt og tung, så guttene blev helt gjennomvåte.

En av mine gutter hadde hatt en lett lungebetennelse før, og nu fikk han den på ny. Da jeg kom til hans lag, lå han bare og snorket. Fikk ham straks brakt til en av bilene, og senere blev han innlagt på en gård. Det var forresten to andre som også blev syke. Det var heller ikke annet å vente når de skulde arbeide døgn etter døgn uten søvn, og dertil var gjennomvåte. Sultne var vi også, men heldigvis kom vi forbi en annen avdelings tren. Der stod det noen lotter som delte ut mat til oss, etterhvert som vi passerte.

15. april, Strandløkka

Mandag den 15. april fikk vi beskjed om at vi skulde i forreste linje for å avløse. Min tropp skulde denne gang få være litt lengre tilbake. De andre tre troppene blev kjørt frem i ildlinjen.

Plutselig kom det beskjed at stillingen ved Strandløkka var svært kritisk. På veien fremover møtte vi kapteinen. Han gav meg ordre om straks å kjøre frem og oppta kampen med tyskerne. Det var en dramatisk stund. Våre mitraljøser stod montert på bilene, klar til å skyte.. Midt imot oss hadde vi et kraftig snedrev; så guttene knapt kunde ha øynene oppe. Da vi stanset ved Strandløkka, suste kulene om ørene på oss. Enkelte gutter blev redde som ventet, så det var vanskelig å få dem frem. Jeg gav beskjed til en av mine beste lagførere (Løfsgård) om å ta med seg noen fra laget og komme seg opp på en bergknaus, så tyskerne ikke kunde falle oss i ryggen. Selv tok jeg en del av mitraljøsen, og to andre tok med våpen og ammunisjon.

Vi flyttet fra stilling til stilling fremover mens vi skjød, og trykket ved hjelp av kompaniets andre mitraljøser tyskerne 600 m tilbake. Straks etterpå kom løytnanten og overtok vår

mitraljøse, og jeg fikk nytt oppdrag.

Jeg skulde med samme laget plassere en ny mitraljøse opp på toppen av åsen. Der lå løytnant Aasen med sin tropp, og vi tok plass hvor hans ytterste lag hadde ligget. Det var mye sne, så alt tok lang tid før vi kom opp. Da vi hadde montert våpenet, var det alt mørkt.

Straks etter kom patruljen jeg sendte ut tilbake. Løfsgård fortalte en morsom opplevelse. Han hadde slått lag med en fenrik. De oppdaget en tysk patrulje under retrett. De ble enige om å skyte hver sin, og det gjorde de. Femte mann i patruljen ble liggende, mens den sjette bare blev såret. Hele kvelden hørte vi denne skrike og rope om hjelp. Jeg kan ikke si annet enn at det hørtes litt trist i nattemørket.

Litt lenger ut på natten kom noen tyskere for å hente ham, men han var sikkert dødelig såret, da de straks etter forlot ham. Vi lå bare ca 60-70 meter fra dem og kunde tydelig høre hvad de snakket om. Han bad dem sende beskjed hjem til sine foreldre om hvordan det var gått ham. Han hulket og gråt hele tiden, og verre blev det da de forlot ham. Bare noen minutter etterpå blev han helt stille, så sannsynligvis hadde de gitt ham gift. Hele natten hørte vi dem trekke tilbake syke og drepte. Midt på natten satte de fyr på tre gårder som lå midt i fronten, og brente likene.

Om natten fikk vi et par gevær-tropper som skulde gå frem og renske terrenget foran oss. Jeg følte meg ganske sikker der jeg lå, da det var mitraljøser til venstre og høyre, og geværfolk foran. Vi lå derfor bare og gjorde skøy. Nu og da skjøt vi en salve for å holde fienden på avstand. Men i krig skal en aldri føle seg sikker, hvilket vi mange ganger fikk erfare.

Det var nemlig noen tyskere med automatvåpen som hadde sluppet gjennom våre geværtropper. Plutselig fikk vi ild på oss fra ganske nært hold. De skjøt et kvarter uten stans, så kvistene drysset over hodene på oss. Noen av guttene begynte da å bli redde. De spurte om vi ikke skulde trekke oss tilbake, men jeg gav dem beskjed om å ligge rolig. Uheldigvis blev en av guttene ved mitraljøsen truffet. Kula traff geværet hans og han fikk et kraftig slag av geværet mot låret. Han mente dog selv at han var såret, da det gjorde svært vondt. Da guttene fikk høre dette, satte de fleste på sprang. Jeg blev sittende igjen med 3 mann. Det var da ingen annen råd for meg enn å grave ammunisjonen ned i sneen, så ikke tyskerne skulle finne den hvis de kom. Fikk så med oss den sårede. Det var dyp sne og han hadde vondt for å gå. Vi tok så inn på Strandløkka landhandleri hvor vi pleiet de sårede. Jeg fikk revet av ham klærne straks, men det viste seg heldigvis at han bare hadde fått et slag og kunde være med igjen noen dager etterpå. Om kvelden blev mitraljøsen og ammunisjonen hentet igjen.

Tyskerne hadde hatt en mitraljøse på hver side av kirken, men etter en tids ild fra våre mitraljøser trakk de seg tilbake. Her blev også løytnant Aasen såret. Han fikk et skudd gjennom høyre skulder. Han vilde likevel ikke gi opp. Lå og skjøt sammen med guttene til han ikke orket mer. Han var nemlig en av Oslos beste skyttere, og gjorde nok rett for seg hvor han lå.

16. april, Strandløkka

Den dag fikk jeg kanskje mitt livs største opplevelse. Jeg lå da ved en mitraljøre litt lavere i åsen og passet på en bil, som tyskerne kvelden før hadde kjørt frem til vår sperring. Ut på morgenen trakk de seg tilbake, men etterlot seg dog noen geværskytttere. Disse lå godt gjemt og skjøt på oss. En kaptein og en løytnant tok derfor med seg hver sin geværtropp frem for å tilintetgjøre dem.

Plutselig blev løytnanten beskytt fra bilen. Han fikk skadet ene armen. Straks etter kom han til meg og bad meg ta meg av dette. Mitraljøre blev straks rettet mot målet, og det blev skutt noen salver. Til stadighet kom det en mann ut og prøvde å skyte på oss, men han blev snart sendt inn igjen. Jeg trodde det var samme mannen som var fremme hver gang, med det fikk vi senere se det ikke var tilfellet.

En times tid senere kom et gevær opp gjennom taket med en hvit klut og jeg skjønnte straks hvad det betydde og fikk stanset skytingen.

Gav også samme beskjed til de andre mitraljøsene, men det var ikke lett å få dem til å slutte med skytinga, da guttene var harme og helst ville fortsette skytingen. ”Skyt vekk for fan”, hørte jeg enkelte rope. Kapteinen bad meg så gå frem med 2 mann og internere dem. Jeg fikk 2 mann med, og med pistolen i hånden gikk vi mot dem. øyeblikkelig fikk vi mitraljøreild mot oss fra tyske avdelinger som lå lenger bak i åsen. Vi kunde derfor ikke gå lengre, men ropte på tysk til dem som hadde overgitt seg, at de skulde legge igjen alle våpen og komme frem med hendene i været. Snart stod hele 9 mann ved siden av bilen. Jeg fikk derfor en del karer til. De kom så imot oss med hendene i været. Det var i det hele 13 mann, men fire var drept. Bak bilen hadde de en kanon, og denne hadde de forsøkt å rette mot oss, uten resultat. Det var et syn jeg aldri kommer til å glemme. De stakkars forfrosne soldatene kom slepene mot oss, mens blodet randt av dem. De hadde ligget i bilen et halvt døgn, gjennomvåte, så de var mest ihjelfrosne. Foran og på sidene i bilen hadde de liksom bygget en dekning av kanonammunisjon, og inne der hadde de ligget oppå hverandre for å undgå kulde og kuleregnet.

Vi fikk dem så inn i forretningslokalet på Strandløkka og forbandt sårene deres. Jeg bandasjerte selv hver enkelt av soldatene og fikk se mange fæle sår. Senere kom en læge og foretok ordentlig behandling. En av dem kom til meg og pekte på sårene sine og sa: ”wunded – wounded” (såret). Jeg sa at jeg skulle forbinde ham. Etter at jeg hadde fått av ham buksene, så jeg til min forbauselse at han ikke var såret, men føttene var ganske blå av frost. Det var ikke rart heller; da de bare hadde tynt bomullsundertøy, og på overkroppen en tynn slippover, og dessuten helt gjennomvåte.

En annen var blind. En kule hadde skutt av synsnervene i bakhodet på ham. Han satt i en lenestol og rakte armene frem og gråt. Uten stans ropte han på en av vaktmeistrene* at de ikke måtte forlate ham.

* *Hammer har her skrevet ned vaktmester; slik ordet ble uttalt. Dette må egentlig være Wachtmeister; som er en tysk artilleri- befalsgrad. (Red)*

Den ene gikk så bort til ham og holdt armene hans. Han tenkte nordmennene gjorde som polakkene, at de blev drept. Vaktmeisteren trøstet ham og sa at nordmennene var snille, og at alle skulde på lasarettet og bli friske igjen.

Den ene hadde fått et skudd gjennom ryggen og låret. Han gikk helt til han kom inn i huset, men ikke lenge etter døde han. Det var også et stygt sår. Skuddet var gått inn i ryggen og ut i tykkeste delen av låret. Hullet hvor kulen var kommet ut var så stort at jeg fint kunde legge hele neven inni. Kantene var helt opprevne og blå, og ut av det strømmet blod.

En annen hadde fått et skudd gjennom øverste del av hodet. Kulen hadde gått rett gjennom hjelmen. Blodlevrer og hår hang ut gjennom hullene på hjelmen. Var likevel i beste vigør. De andre var mindre såret på armer og ben. Chefen deres, en løytnant, som var ett av ofrene, fikk skutt av hele nederste del av hodet. En stund senere kom lægen og foretok den videre behandling. Blodklærne ble slengt til side. Vi kokte kaffe og rente i dem. Dessuten fikk de sigaretter som vi hadde, for å stimulere dem. Vi fyrte i ovnene det vi klarte, men dog frøs de så tennene skranglet i munnen på dem.

Lægen tok så med de som var mest såret til feltlasarettet. Jeg fikk i oppdrag å kjøre fangene til Ridehuset på Hamar. På veien dit var vi innom hos regimentssjefen, hvor de blev utspurt. Den ene etter den andre blev innkalt, for å få mest mulig riktig forklaring. Da de kom inn, slo de helene sammen så det smalt, og soldatnummer og navn skrek de så regimentssjefen blev helt forbauset. Man kunde ikke se på dem at de hadde ligget og kriget like før. Dertil var de alt for stramme.

Disse billedene som nu følger er dessverre ikke tatt underer krigen, men i sommer, jeg var på tur der forbi. Alle mine bilder fra krigen blev ødelagt hos fotografen, sannsynligvis av censuren. Derfor satte jeg inn disse billedene, så man kan se stedene hvor kampene foregikk.

Butikken på Strandlykkja- under eller rett etter krigen

Strandløkka forretning, som vi brukte som tilholdssted, og hvor de tyske soldater blev behandlet før de blev ført til feltlasarettet og internert.

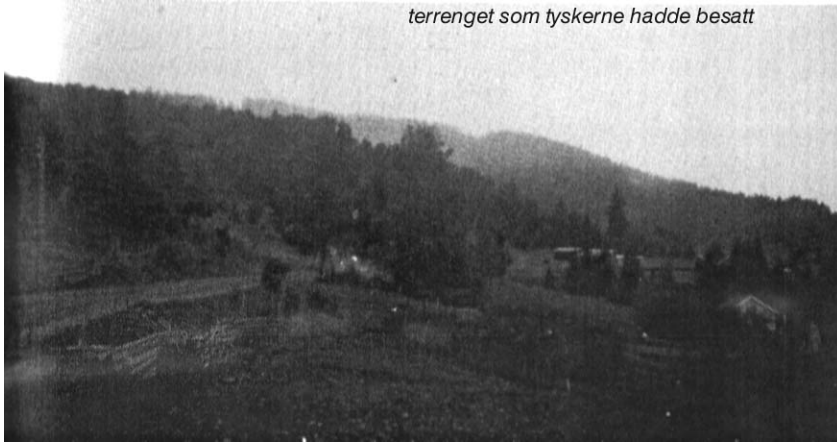
Bildet øverst viser stillingene Strandløkka, sett fra fiendens side. Det ene kryss er plassen hvor jeg lå da tyskerne blev tatt til fange. De 2 kryss er stedet hvor bilen stod. Der hadde vi en sperring for at ikke tyske motoriserte avdelinger skulde komme frem. Denne avstand hadde vi bedømt til 150 m, men ved nærmere undersøkelse viste det seg at det var høyden 100 m, så det var ganske nært inn på livet.

Strandløkka kirke ble sterkt rasert av norsk og tysk mitraljøseild. Spiret blev skutt av og hang nedover. Krysset på billedet viser stillingen vi hadde kvelden før, og hvor vi fikk så kraftig kryssild på oss.

Video krigen1940 strandlykkja og nordover: <https://www.youtube.com/watch?v=gtInsPCNa2g>

terrenget som tyskerne hadde besatt

Terrenget som tyskerne hadde besatt på Strandlykkja. Plankestabler fremad høyre og åsen over var godt besatt med tyske mitraljøser Det lå også 3 gårder på denne men de blev brent med de tyske falne.

17. april, Tangen

Denne dagen blev vi avløst av et annet mitraljøsekompani. Det var vi glade for, da tyskerne brukte artilleri mot oss, og dessuten var vi svært utmattet. Vi flyttet så litt lengre tilbake mot Tangen. Der gravde vi stillinger og forberedet oss, for vi fikk opplysning om at norske skipatrukker var på retrett, etterfulgt av sterke tyske skipatrukker. Like foran vår stilling lå en liten holme i et vann. Derfra fryktet vi fremrykningen. Det blev derfor sendt 2 mann dit som skulde melde alt mistenkelig. Jeg lå da sammen med et av mitraljøselagene på en liten haug.

Denne kvelden hadde vi en spennende opplevelse. Vi hadde dårlig utsyn i vår venstre flanke, derfor sendte jeg noen mann ut til siden for å melde. De skulde rope "holdt, hvem der», hvis de hørte noen nærme seg. Det var mørkt, men månen lyste litt. Jeg satt selv ved mitraljøsen sammen med en annen. Resten av styrken lå i en barhytte som vi hadde laget.

Plutselig kom en av postene og fortalte at de hørte noe. Jeg blev med frem, og hørte tydelig at det var noe som rørte på seg. Sendte straks de ledige menn ned i skogen for å undersøke. Det blev en spennende stund. Alle stod stille. Ikke et pust hørtes. Da fikk vi høre noen fæle hyl, i likhet med hundehyl. Vi tenkte første det var tyskerne som vilde narre oss, for vi hørte tydelig noen som gikk foran oss. Men når alt kom til alt var det bare et stakkars rådyr.

Slik blir det i krig. En våkner for den minste lyd, og lytter så ørene står stive. Særlig følte man seg usikker på nattens tid, for tyskerne angrep alltid om natten.

18.april, Skau og Hauknes

Senere på natten fikk vi ordre om flytting. Vi måtte alltid farte omkring på nattens tid for å unngå bombeflyene, som til stadighet var etter oss og velsignet oss med sine egg. Blev så ført til Skau og Hauknes, ca 2 mil nord for Hamar. Vi var da så slitne at vi måtte hvile litt. Dessuten vilde Hærens Overkommando at kampene skulde føres i de mer øde og høyereliggende strøk. På samme tid blev tilførselsveiene til fienden lengre og vanskeligere. Der fikk vi så hvile ut torsdagen. Om natten blev vi så ført frem til traktene omkring

Ring jernbanestasjon.

Kompanisjefen sendte da kompaniet inn i en skogklynge, og leste opp en takkeskrivelse fra general Hvinden Haug. Han håpet guttene fortsatte å være tapre som de hadde vist både på Midtskogen og ved Strandløkka. Kompanisjefen sa blandt annet:

”Dette er kanskje siste gang vi er sammen. Enkelte av oss må sannsynligvis falle som ofre. Men vi får gjøre vårt beste, og trøste oss med at vi har gjort vårt for fedrelandet, og gjort vårt for etterslekten. Dere får også en belønning som dere har gjort rett for, dersom vi kommer heldig ut av dette. Og med dette ber jeg dere holde frem som dere har begynt.”

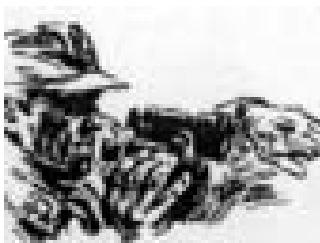

19. april, Lundehøgda

Fredag den 19. april hadde vi stilling på Lundehøgda like ovenfor Ring stasjon. Der blev vi utsatt for et intenst bomberegner. Dessuten hadde de en del bombekastere og haubitsere. Til tross for dette mistet vi ikke mer enn en mann de to første dagene, nemlig Løken fra Kristiansund. Han fikk en granatsplint gjennom magen og døde straks etter.

Tyskerne gikk på, gang etter gang, men måtte alltid trekke seg tilbake med følelige tap. De

prøvde å komme langs jernbanelinjen og veien, men der virket til stadighet våre mitraljøser. Selv om natten. Vi siktet våre våpen inn om dagen mot treplugger like foran, og da vi hørte fienden ved sperringen på veien, begynte kulene å pipe.

20. april, Lundehøgda

Slik gikk det også lørdagen. De forstod da at denne fremgangsmåte var umulig. Våre bombekastere beskyt deres bilkolonner ganske godt. Bilene stod bare 500-600 m fra vår stilling, og vi kunde tydelig se hvert eneste treff i kikkert. De hadde kjørt frem en forpatrulje på 4 motorsykler og 4 tanks. De hadde stanset ved vår sperring, og like bak stod ca 30 ammunisjons- og transportbiler. Da bombekasterne skjøt på bilene, blev det liv. Soldatene forlot da bilene og sprang bakover langs jernbanelinjen, men da var også våre mitraljøser i virksomhet. Der fikk vi sannelig en god forevisng i fremsprang. Så snart mitraljøsene våre begynte, lå de alle som klistret til marken, og når vi holdt opp, var de på benene igjen. Således fortsatte dette ganske lenge til mesteparten kom seg unna. Men en god del blev også liggende igjen. De fikk dog trukket de uskadde bilene tilbake i løpet av kvelden. De sendte småpatruljer frem rett mot oss for å oppdage våre våpen, og da de fikk meldt tilbake, fikk vi bombekaster- og haubitsild på oss straks.

Den første dag og natt lå jeg ved en mitraljøre i et bergskar. Det var svært bratt og vanskelig å forskanse seg. Hadde bare en tynd stenmur foran oss. Vi blev meget fort oppdaget og beskytt med bombekaster. Heldigvis lå vi slik til at det var svært vanskelig å treffe oss.

Stillingen lå i og for seg godt an for beskytning av forreste sperringen. Dette hadde sannsynligvis fienden oppdaget også, for utpå formiddagen fikk vi et uavbrutt granatregn på oss, både fra haubitser og bombekastere. Jeg skjønnte derfor at de ikke gav seg før vi blev tilintetgjort. Allikevel skjøt laget til stadighet. Jeg tok meg en tur opp på berget overfor for å finne en ny plass for mitraljøsene. Jeg var akkurat ferdig, og kom frem på bergknausen for å rope guttene opp.

Meste av bildene under videre er ikke fra denne boka men fra generereelt noen fra ww2 i Norge.

I det samme hørte jeg en granat komme like ved. Jeg lå straks pladask bak en sten like ved Hansen, en annen gardist. Granaten falt bare 5-6 meter fra oss. Jeg blev svimmel med det samme, og kunde ikke riktig komme til samling straks. Det samme var tilfelle med Hansen også. Det luktet brent av oss, og vi kunde hverken se eller høre de første sekunder. Da så jeg lagføreren og resten av laget komme krabbende opp gjennom uren på alle fire. Lagføreren bante og svor på at han aldri vilde dit mer. Han fikk også en splint i låret. Vi fikk da hentet mitraljøsen og blev enige om å komme oss over berget til en gård der, for å få innlagt den sårede (Osther). Jeg tok vuggen og trefoten på skulderen, og dessuten ryggsekken full. Vi vasset så gjennom sneslaps opp til livet i hele to kilometer. Jeg syntes jeg hadde bedre trening enn de fleste av guttene; og tok derfor det tyngste selv.

Da vi kom frem til gården, var jeg så sliten at det mest mørknet for øynene. Med det samme hørte vi tyske fly komme. Fikk så guttene skult inne i et stabbur. Etterpå tok jeg guttene med inn, hvor vi spiste de siste stomprester vi hadde, samtidig som jeg bandasjerte Osther og fikk ordnet skyss bakover.

Etter en halvtimes pust, tok vi vår oppakning og fortsatte til fremste linje. Jeg fikk da anvist plass i venstre del av vårt kompani, ved siden av løytnant Johannessen. Der fikk vi således samlet 1. tropps mitraljøser. De hadde laget en liten barhytte som mannskapet oppholdt seg i når de ikke hadde vakt ved mitraljøsene. Hytten lå i en liten slukt og kunne ikke nåes av haubitsere – se bilde under- eller bombekastere.

Jeg husker godt den siste dag vi lå i barhytten. På en liten knaus foran hadde vi to våpen, med stadig vakt og observatører. Når haubitserne begynte å skyte, trakk vi oss bare inn i hytten, da den verget ganske godt mot granatsplinter, for vi hadde gravet en snekant på 2-3 meter omkring.

Granatene gikk like over mitraljøsene og bort i jordbakken 20-30 meter bak. Vi blev så vant med det til slutt, at vi gjorde leven for hver gang vi hørte granatsuset. Jeg husker godt engang vi satt og spiste. En av lagførerne var nettopp ferdig. Da kom en granat og slo ned like bak hytten. Da sa han: "Takk for mat og takk for drikk, og i det samme for granaten og bomben som vi ikke fikk.»

Slik var de fleste guttene vi hadde sammen med oss. De var alltid i godt humør selv om de måtte slite mye. Det var kaldt og dessuten lite mat. Vi hadde ingen sengeklær, lå bare i uniformen, og måtte derfor klynge oss sammen for å holde varmen. Det siste døgnet levde jeg bare av vann og sjokolade, og det var visst den vesentligste mat hos gardistene også. Vi fikk siste kvelden beskjed om mathenting, men måtte gå 1½ mil tilbake, og guttene foretrakk derfor å være uten mat. Slik kan det være i krig.

21. april, Lundehogda

Søndag, 21. april begynte ganske rolig, og vi forstod godt at noe var i vente. Vi så infanteriet trekke seg over til venstre, mens de sendte patruljer frem (mot oss) for å villedde oss. Vi fryktet dog ikke særlig for å bli omgått, da vi hadde et geværkompani i flanken. Men andre skal en aldri lite på, det fikk vi lære der oppe. De tok ganske enkelt benene på nakken og forsvant, uten å gi noen beskjed til oss. Løytnanten og jeg lå ved siden av hverandre, med hver vår mitraljøre. Vi så tyskerne trekke over til venstre flanke. Jeg spurte da løytnanten om vi var helt sikker på at ikke

eskadronen som skulle sikre oss på denne kant, var reist, for vi hørte ingen skyting. Han svarte bare at det var kommet beskjed at de skulle holde stillingen. Jeg gav meg likevel ikke, vilde ha alt nøye undersøkt. Han sendte en ordonans til eskadronen, men denne fant ingen. Alle sammen hadde rømt, uten å underrette oss om det. Da vi fikk høre dette, skjønte vi hvordan situasjonen var.

Jeg grep straks min kikkert og undersøkte terrenget. Da fikk jeg se en mistenkelig soldat komme frem av skogkanten, ca 200 meter til venstre for oss. Han stod en stund og så på oss med kikkert, og jeg syntes tydelig han hadde tysk hjelm. Men han gikk i hvit forsvinningsdrakt. En liten stund etter så jeg at han gikk inn i skogen igjen, men da vrenget han forsvinningsdrakten av. Jeg skjønte da at noe var på ferde. Ved grundig undersøkelse av skogen med kikkerten så jeg tyske tropper marsjere frem. De kom i sluttete tropper gjennom skogen. De var da ikke lengre fra oss enn 60-100 meter. Det viste seg også at noen hadde kommet seg forbi oss. Jeg vinket straks til løytnanten ved den andre mitraljøsene. Øyeblikkelig vendte vi mitraljøsene mot dem og begynte å knitre løs. Etter første serie var alle som blåst bort. Men de kom snart på benene igjen. Dog skjøt de ikke på oss. Fortsatte bare å marsjere. En stund etter begynte deres mitraljøsere og maskingevær å arbeide. Vi fortsatte skytingen en stund, men snart blev det for varmt. Vi rev da av bakstykket på mitraljøsene så ikke fienden kunde bruke dem. Vi kom heldigvis tilbake uten noen tap.

Kompaniet samlet seg så lengre bak. Ut på formiddagen fikk vi beskjed om å gå i stilling ved gården Lier, for å holde igjen. Gardekompaniet var da gjennomboret og splittet over hele fronten, og tyskerne bare trykket på. De andre avdelingene trakk seg tilbake så fort de kunde, likedan de engelske troppene som var kommet fra Lillehammer.

22. april, Lier

Stillingen ved Lier var allerede ordnet på forhånd av en tropp av 4.garderkompani. Der var det også en del almindelige infanterister. Disse viste seg å være mer eller mindre redde. Da de tyske fly begynte å skyte med mitraljøsere, forsvant de inn i fjøs og alle de hus hvor de kunne finne dekning. En del sprang også til skogs. Disse hadde flere maskingevær, men de løp avgårde med dem. Vår tropp som lå der, hadde ikke et eneste automatvåpen, da vi mistet alle ved Lundehegda. Særlig morsomt var det ikke å ligge som dekning uten våpen, og vi så tyske tropper trekke frem i skogkantene overalt 800-900 meter borte.

Det var løytnantene Engelsrud og Johannesen som hadde kommandoen der oppe. Den første gav meg beskjed om å hente to mitraljøsere, som sto i en bil nede ved Mjøsa. For å komme opp med bilen måtte jeg kjøre helt tilbake til Brøttum. Overalt så jeg splittede geværtropper springe omkring og lete etter sine kamerater, og alt var i vilt kaos.

Da jeg var på tur fremover, møtte jeg kaptein Hagtvedt, vår kompanisjef.

Da jeg skulle undersøke bilen og mitraljøsene, var begge våpnene borte. Bare trefoten og vuggen var igjen. Kapteinen forbød meg derfor å kjøre frem til stillingen. Han vilde at jeg skulle bli der sammen med dem, og organisere oss med Kragjörgensen gevær for å ta i mot tyskerne.

Kapteinen selv hadde rustet seg med gevær og lå sammen med oss på låven, klar til å skyte.

Han holdt seg ikke for god til å være soldat selv. Hadde alt gravet seg en skyttergrav bak låvebroen da jeg kom. Men om kvelden blev troppen ved Lier drevet tilbake og splittet, og jeg så for min del ikke disse karene mer, unntagen Engelsrud.

23. april, Tretten

Tirsdag, 23. april lå vi på en gård ved Tretten stasjon. Vi var da bare 40 mann samlet av 1. Gardekompani. De andre blev borte ved Ring. Det viste seg senere at denne annen del av kompaniet hadde reist oppover til Gausdal. Sersjant Kronen og jeg fikk da hver vår tropp på 20 mann. Engelsrud blev vår kompanisjef da kaptein Hagtvedt avdeltes til bataljonsstaben.

Fra gården Vekum, som vi lå på, blev vi om dagen sendt som flankesikring opp i fjellet sydøst for Ringebu. Vi blev på nytt innesperret av tyskerne, og måtte derfor ta skiene fatt for å komme løs. De tre lagene som jeg hadde, skulde så ta en stilling og holde, mens de andre trakk seg tilbake. Sammen med oss var en tropp under ledelse av fenrik Sveen, som var med oss på Midtskogen.

Tyskerne oppdaget snart at våre folk lå der, og snart blev den lille skogsnippen heftig hjem søkt av tyske bombekastere. Jeg husker godt jeg stod sammen med Sveen. Da kom plutselig en av hans gutter. Han gråt og hulket som en unge. Han kunde ikke holde ut dette lenger og vilde reise hjem, men Sveen flirte bare litt og sa at han fikk ta alt med ro. Det nyttet ingenting, da vi var omringet, og alle hadde uniformer.

Sersjant Vatn med en tropp av 4. Gardekompani var også sammen med oss der. Vi kom heldigvis tilbake uten ild fra noen automatvåpen. Men da vi kom til Ringebu kirke, oppdaget fienden oss og satte inn med en kraftig bombekasterild mot oss. Vi fikk da fatt i en lastebil og kjørte til Fylkesskolen.

24. april, Otta

Onsdag 24. april. Det var en mengde lotter der, og vi fikk havregrøt som smakte godt for en skokk sultne ulver. Løytnanten vår hadde lagt igjen beskjed til oss. Vi skulde straks *til* Sel i Gudbrandsdalen. Det var bare såvidt vi kom oss av gårde før tyskerne innhentet oss. På turen blev vi sørgelig forfulgt av 3 jagere. Minst 15-20 ganger blev vi beskytt. De fløy bak åsen. Plutselig slo de av motoren og kom smettende over åskammen, og med ett fikk vi en serie. Alle guttene på bilen satt slik at de kunde se i alle retninger, men allikevel blev de for snare. Vi klarte nesten aldri å stanse bilen og komme av før kulene pep om ørene. Guttene kastet seg derfor av under fart, og en blev også skadet og måtte til lægebehandling. En gang klarte vi vi å komme av i tide. Vi krabbet under en svær steinblokk. Men jevlene så dette. De snudde og kom helt ned og skjøt med alle mitraljøsene så stenen sprutet omkring. Allikevel ble bare en såret. Fikk ene fingeren skadet.

Vi kom så til Otta. Her hadde engelskmennene forskanset seg etter at de rømte fra Lillehammer. Hele berget oppover var forsynt med nedgravde maskingevær -og mitraljøsstillinger. Det hele var mest en liten festning å se til, dessuten var veien sperret. Det var også en mengde antiluftskytts. To tyske fly og et norsk fly med tysk besetning blev skutt ned. Ellers så det sørgelig ut der oppe. Fiendens fly hadde bombet og ødelagt en mengde bygninger.

Destroyed railway bridge in Otta, Norway. Taken after German occupation in 1940

25. april, Brenhaugen

Torsdag, 25. april var første dag vi fikk ligge ordentlig siden krigen begynte. Fikk tildelt et lite hus i nærheten av Brenhaugen stasjon. Troppen var allikevel i god form. Da vi marsjerte inn, kommanderte jeg givakt, og alle gikk med takt og fot-trinn og stram marsj. Vi stemte i med en lystig soldatersang. Foran inngangen gjorde vi venstre om holdt, så folk blev rent forbauset. De kunde ikke tenke seg at avdelingen var i stand til dette etter slike strabaser som vi hadde hatt. Men gardistene var virkelig kjekke gutter, når en bare hadde dem på sin side.

Da vi hadde spist og vasket oss, samledes vi inne og sang og fortalte skrøner. Soldat Aas var gutt som holdt liv i oss med skrønene sine.

Likedan Åsli med sine visesanger. Vi hadde det virkelig morsomt når vi satt samlet inne, og snakket om våre opplevelser.

Om dagen var det mindre morsomt å være i nærheten av stasjonen. Bombeflyene var svært nærgående, og bilkolonnen stod i en furulund noen hundre meter unna. Der stod biler som vrak. Enkelte uten glass, andre manglet hjul og lasteplatt osv. For hver gang flyene angrep, krøp vi ned i bombehull, som det var overalt.

Det kom så beskjed om at vi skulde kjøre til Bjorlia i Romsdalen, hvor vi skulde hvile ut og få nye våpen. Vi kjørte litt over halve veien om natten, og gikk til hvile i en forretning som var blitt bombet dagen før.

Romsdalen

26. april, Bjorlia

Om morgenen fortsatte vi videre og kom til Bjorlia ved 11-tiden. Vi stod ute ved Bjorlia og så to engelske jagere angrep to tyske bombefly. De fløy helt inntil bombeflyene. Plutselig la de seg litt på siden og skjøt noen skudd, og straks så vi flyene synke ned gjennom luften. Det ene begynte å brenne. I dette var begge offiserene såret. En hadde fått en kule gjennom låret, den andre i kjeven.

Det andre flyet landet lengere nede i dalen. Det hadde en besetning på 4 mann. De satte alle til skogs, og en sterk norsk skipatrulje var etter dem og fikk først tak i dem sent ut på kvelden. De hadde da vasset i sneen langt oppe i fjellet for å undslippe.

Hvile fikk vi riktignok, men mat blev det dårlig med. Trenet blev borte for oss, og vi fikk ikke noe å spise. Noen hadde litt stomp igjen, men jeg vilde ikke be dem om noe, da de trengte det selv. Jeg drakk fem kopper kaffe og spiste en halv plate sjokolade. Noe langt opphold fikk vi

ikke der oppe. Ved 11 tiden om kvelden, mens vi satt samlet midt på gulvet og sang soldatsangen, kom en ordonans fra major Torkildsen. Jeg tok med meg en gutt og gikk til majoren for å motta ordre. Majoren fortalte at oberstløytnant Eggan, sjef for avdelingene ved Ulsberg,

hadde bedt om å få hjelp av en bombekastertrupp og en mitraljøsetropp, og de hadde besluttet å sende min tropp. Han spurte om vi hadde fått nok mat, men jeg måtte opplyse hvordan det hele var. Majoren sendte da med en mengde kjøttbokser, og cigaretter fikk vi med, så mye vi klarte å bære.

Kl 1 om natten startet vi med bil. Det var ingen morsom tur å reise på, ca 20 mil i nattekulden på en åpen lastebil. Da vi kom til Dombås, stanset vi en stund, og gikk litt omkring og så på strøket. Der traff vi en løytnant som kom med de 4 tyske soldatene fra flyet som vi så ble skutt ned ved Bjorlia. På Dombås så det forferdelig ut. Langs veien var bare ruiner, og det var bare så vidt vi kom frem med bilen. Dog var Turisthotellet spart.

27. april, Innsetbygda

Lørdag den 27. april. Vi fortsatte så videre, men kom ikke lenger enn til Hjerkinns stasjon, da veien derfra var full av snø. Der traff jeg en norsk løytnant som hadde vært frivillig i Finland (løytnant Urby). Vi var sammen på toget til Opdal og blev gode venner. På toget satt vi og monterte franske håndgranater.

Ved middagstider kom vi endelig frem til bataljonsstaben (major Kjøs). Den hadde kommandoplass på gården Krokhaugen innerst i Innsetbygda. Der stod ca 400 soldater, men de fleste var helt ubrukelige. Løytnant Urby og jeg fikk i oppdrag med gardetroppen å holde veien under ild med våre mitraljøser. Tyskerne lå da noen kilometer østen-for og arbeidet med en bro som norskene hadde sprengt.

Urby og jeg tok en tur frem, mens troppen blev liggende igjen. Vi kunde nemlig ikke utføre noen gravningsarbeider før det blev mørkt, da vi hele dagen var utsatt for et intenst bombeangrep, og flymitraljøsekulene pep over hodene på oss, uavbrutt hele dagen. De fordømte trekkfuglene blev aldri kjeie av det heller. Vi kunde ikke gå mer enn 100 m på åpent jorde før de kom tilbake, og stabens folk maktet ikke stort mer enn å fly opp og ned av kjelleren, hadde jeg inntrykk av. Urby og jeg satt inne på gården og drakk kaffe ca 1 time, og bare på den tiden var de i kjelleren minst fem ganger. Riktignok var flyene sjeldent griske. De gikk helt ned til jorden, og når vi satt inne på gården kunde vi tydelig se mannskapene ombord, når de fløy forbi. Jeg husker godt at jeg og en gardist krøp under en bil for å dekke oss mot mitraljøsekulene, men da de oppdaget det, gjorde de helomvending og kom strykende langs marken og skjøt så isen sprutet om øret på oss.

Da vi kom frem for å rekognosere, fikk vi se mye rart. Soldater lå strødd utover i skogen, uten noen som helst organisering. Den eneste sikkerhetsforanstaltning som var gjort, var et maskingevær som var lagt like ved en minéring i veien. Når flyene kom, fløy maskingeværskytterne til hver sin kant, og tyskerne kunde lett benyttet seg av det og kommet overraskende frem.

Da vi hadde sett på terrenget og lagt våre planer, gikk vi tilbake og avventet ordre. Ut på kvelden kom majoren og bad oss komme inn. Nu trodde vi at vi skulde få prøve lykken igjen, men den gang ei sa Tordenskjold. Majoren sa blandt annet:

Det er trist, mén jeg må meddele at vi er nødt til å trekke oss tilbake herfra. Det var kommet ordre fra høyere hold om at dette avsnittet ikke kunde få tildelt nye avdelinger, og at den styrken som var, ikke var brukbar nok til å holde stillingen. Dessuten kunde vi frykte for at tyskerne omringet oss fra 3 forskjellige kanter, nemlig fra nord over Støren, øst gjennom Innset og sydfra fra Opdal.”

Han vilde derfor at vi med gardetroppen skulde ligge og holde igjen, mens bataljonen trakk seg tilbake.

Dette hadde vi ingen lyst til, da vi hadde kjørt hele natten og dagen, og syntes at vi også måtte oppta kampen. Urby og jeg foreslo derfor at vi skulde ta på oss å holde stillingen alene med de 20 gardistene hvis vi fikk 30 brukbare av bataljonen som vi kunde bruke til skipatroljer på sidene. Dertil svarte majoren at det ikke fantes så mange brukbare folk ved bataljonen. For oss hadde dette vært en fin oppgave. Hadde ikke vært noen sak å holde tyskerne i flere dager ved å ordne tilstrekkelig med sperringer og ildstøtte, som vi der hadde fin anledning til. Men vårt ønske gikk ikke i oppfyllelse. Vi fikk dog avdelt 30 mann, men skulde holde stillingen bare til ca kl 2300. Da skulde bataljonen ha kommet seg bakover i sikkerhet.

Vi reiste imidlertid ikke tilbake om kvelden, men ordnet med vaktavløsninger hele natten. Selv tok vi hver våre to timer på mørkeste natten da det på den tid var mest fare for angrep, og guttene helst vilde ha befalet sammen med seg da. Det blev dog intet angrep denne natten, da tyskerne ikke var ferdig med broen så tidlig.

28. april, Ulsberg

Kl 6 om morgenen kom en kaptein, sjef for sprengningene, og gav beskjed at vi skulle trekke oss tilbake, da de skulle sprengre broen ved Ulsberg, og vi således kunde bli helt innesperret. Det var da ingen annen råd for oss enn å reise tilbake, fordi vi var underlagt denne avdelingen, og måtte motta ordrer fra dem. Vi kunde dog uten risiko blitt inne-stengt av tyskerne, da alle hadde ski, og kunde derfor ha tatt fjellet tilbake. Dessuten gav stillingen oss så mange fordeler, at tyskerne skulde fått et tungt tak for å slippe gjennom. Dertil var fienden svært dårlig stillet med mat, så deres kampevne av den grunn var svært nedsatt. Men bakover bar det alltid, hvilket etter min mening ikke var heldig for troppen. Det viste seg nemlig at for hver gang vi trakk oss tilbake, blev guttene nervøse og hadde ikke mot til å snu rette siden til fienden mer. Det tror jeg spesielt var tilfellet med de avdelingene vi kom sammen med der oppe. De fleste hadde vel ikke sett en tysker engang under krigen, og de fryktet disse soldatene som om det skulle være noen umenneskelige vesener. De fleste av disse soldatene var så redde at de torde ikke være ute om natten. Dette var i allefall tilfellet med de 30 vi fikk til-delt. Halvparten av dem rømte fra oss om natten, mens de andre forenlig gjorde opprør da vi skulde sende dem på patrulje, skjønt det ikke var noen mulighet for at de kunde treffe en tysker, da disse alltid drog frem etter veiene. Særlig i slikt landskap og føre som det var der.

Men om morgenen da vi skulde trekke oss tilbake, møtte de opp for å få skyss. Deres sjåfører var alt stukket avgårde for lenge siden. Jeg lot dem da sitte på til vi hadde passert Ulsberg bro, men da vilde jeg ikke ha med skrapet lenger. Sa rett tit til dem at jeg ikke synes de hadde gjort rett for skyss, og bad dem stå av og klare seg selv.

Vi kjørte så til en gård øverst i Drivdalen. Det traff seg slik at det var samme gården som bataljonsstaben hadde tatt inn på. Der fikk vi hvile ut litt, mens vi fikk kjøpt rømme og koste oss.

I 14-tiden fikk vi ordre om å kjøre tilbake til Ulsberg bro, for å holde vakt der. Jeg blev liggende på Fagerhaug skole, ca 1 kilometer fra broen, mens Urby med noen mann og en mitraljøre kjørte rett mot tyskerne. De fikk mitraljøreseild på seg, men heldigvis blev ingen såret. På skolen bodde bare en gammel skolelærer, Presthus. Han var over 60 år. Sin familie hadde han evakuert, men selv vilde han være med å kjempe for fedre-landet. Han møtte første dag på Opdal med krag og ammunisjon, men de vilde ikke ha ham. Han fortalte at han hadde vært et gammelt skytterlagsmedlem og trodde han skulle klare seg blandt mange andre. Da vi reiste derfra om kvelden i 2400 tiden etter ordre fra bataljonssjefen, gikk han opp på loftet hvor han skulde ligge og skyte på fienden når de kom. De kunde bare skyte meg, sa han, for han var

så gammel likevel.

Tingvold 1940

29.april, Tingvold

Vi kjørte så til en gård som het Storfale i Drivdalen, hvor vi lå litt ut på morgenkvisten. På veien traff vi soldater overalt uten våpen, men med pakning og ski. Da vi spurte hvor de skulde, fikk vi høre at hele Berkåkbataljonen var blitt dimitert om natten. Vi skyndte oss etter nedover dalen for å få tak i staben, for vi hadde ingen ordre fått og visste ikke en gang hvor sjefene holdt til. På veien møtte vi depotbilene til bataljonen, og vi forsynte oss med kraggevær og maskingevær; og så mye ammunisjon vi kunde få med oss. På Meisingset nådde vi dem igjen. Var inne hos de øverste sjefer og gav dem noen skraper for at de hadde latt oss bli igjen uten å gi beskjed. Deretter kjørte vi til Tingvold. Der traff vi en gårdbruker som hadde vært gardist. Han lovte at vi skulde få ligge i hus. Men utpå kvelden kom det beskjed om at vi skulde reise med ferje til den andre siden av fjorden (Angvik), og så dra videre til Romsdalen, hvor resten av 1. Gardekompani var. Jeg reiste først over for å ordne med husrom til guttene, men da jeg kom på den andre siden, kom det ny ordre om at guttene skulde bli liggende på Tingvold. Jeg drog da også tilbake, hvor jeg fikk anvist en deilig dunseng. Det var ikke fritt for at jeg sov, da det var første natt jeg lå i en ordentlig seng siden krigen brøt løs.

En norsk fokker som fløy med meldinger. Pa grunn av bensinmangel, landet den på Lågen. Noen minuffer senere kom tyske fly og bombet og skjøt den i stykker med mitraljøse. Hullene av mitraljøsekulene ses godt på bildet.

ved Sunndalsøra 1940

30.april, Tingvold

Om morgenen fikk vi anvist et skolelokale, hvor vi skulde holde til. Vi kunde ikke være ute, for fiendtlige fly var over stedet til statighet. De kunde ikke finne ut hvor det var blitt av bataljonen, for alle guttene, undtagen gardistene, var blitt civile. Jeg benyttet da tiden til å undervise guttene i maskingevær. Alle var svært interesserte, og det tok ikke lang tid før de kunde betjene det ganske godt. Vi trodde nok det skulde bli bruk for det, når vi kom over til Romsdalen igjen.

Sett evt inn bilde – ikke tilgjengelig her

Gardetroppen som ettertropp. Billedet er tatt ved Sunndalsøra. Stående foran bilen til høyre løytnant Urby, som kom direkte fra Finlandskrigen og ble sammen med oss ved Hjerkinns stasjon. Til venstre: Meg, Hammer, i full feltutrustning Det var ingen lett pakning å gå med hver dag, men hvis en ikke hadde saker på ryggen, ble de snart borte. Bilene var fullt lastet av maskingeværer, mitraqjøser, ammunisjon, bensin og dynamitt.

v. Krogshavn, dypvannskaia utenfor Sunndalsøra. Sporet på Aurabanen var revet opp dit før krigen

1. mai, Tingvold

Den dagen kom to trondheimsgutter, Pedersen og jørgensen, og meldte seg som frivillige. De var blitt dimittert to ganger før; og så vilde de gjerne være sammen med oss gardistene. Men det blev ikke noe krig for oss.

Ut på dagen kom oberstløytnant Eggan, med kapteinene Rønning og Klingenberg. Oberstløytnanten gav meg ordre om å dimitere gardistene. jeg var ikke nettopp noen venn av Eggan, slik som våre var blitt behandlet. Jeg svarte at jeg ikke mot-tok noen dimiteringsordre fra ham. Jeg hadde fått beskjed av major Thorkildsen, sjefen for våre avdelinger i Gudbrandsdalen, at jeg skulde vende tilbake til Gardekompaniet så snart jeg var ferdig med mitt oppdrag hos Eggan. Dette sa jeg også til ham, og fortalte at vi hadde rustet oss både med våpen og ammunisjon for turen til Åndalsnes.

Oberstløytnanten fortalte da at det hadde kommet beskjed fra General Hvinden Haug at alle hans avdelinger skulde avvebnes. Dessuten hadde engelskmennene i Romsdalen opplyst at de ikke vilde ha flere norske tropper til Romsdalen. Jeg skjønnte straks at engelskmennene hadde tenkt å trekke seg ut av Norge, og at det ingenting var der å gjøre. Eggan sa at vi fikk valget mellom enten å reise hjem hver til sitt, eller melde oss til nye avdelinger. Dersom vi ikke vilde levere fra oss våre våpen, skulde vi tømme dem for ammunisjon og ligge og vente til tyskerne kom og tok oss, men vi hadde ikke lov å løsne skudd mot dem. Han rådet oss til å klæ oss civilt, og at vi da ikke hadde lov til å opptre sammen. Grunnen til dette vet jeg ikke, men de var muligens redde vi skulde oppta kampen. Vi bestemte oss derfor for å skilles, for så å melde oss for nye avdelinger. De fleste hadde lyst til å bli med meg nordover og melde seg ved Steinkjerfronten, men dette var ikke godt da vi ikke hadde lov å være sammen.

Jeg fikk noen penger hos kaptein Rønning så vi kunde kjøpe oss noen civile klær. De to trondheimsguttene, som meldte seg ved min tropp, og jeg ble enige om å slå følge og dra til Steinkjer. Jeg tok nå avskjed med mine gutter; som hele tiden hadde delt surt og godt siden krigen begynte. Mange var så sinte at de stod med tårer i øynene for at de måtte nedlegge våpnene.

Jørgensen, Pedersen og jeg reiste så på en forretning og kjøpte oss en bukse og skjorte. Det var det eneste vi hadde råd til. Heldigvis var det strålende vær og varmt, så langt ut mot havet.

Tingvold 1940

2. mai, Kanestrøm

Den 2. mai reiste vi i bil til Kanestrøm. Der lå vi i en stall om natten. Det var en kaptein som eide gården, men han torde næsten ikke la oss få ligge i stallen, for det ble for mange folk og han var redd tyskerne skulde bombe gården.

Tingvoll 2. mai. To trondhjems gutter som meldte seg til min tropp og som senere blev med meg på turen nordover for å delta i kampene ved Steinkjær.

X=lagfører Løfsgård, Hansen=y, lundby =l.

"like før vi tok avskjed med hverandre"-uten gardeklærne

3.mai, Vågland

Tidlig neste morgen 3. mai krabbet vi ut av stallen. Det var strålende solskinn. Vi fant frem maten vår og satte oss til ute på gårdstunet og spiste vår morgenmat. En stund senere kom en del mannskap fra et hurtigruteskip som var bombet. De hadde ingen mat og hadde ikke spist siste døgn. Dessuten var det mest ikke mat å oppdrive i bygden, da hele Kristiansunds befolkning (ca 7000) kom og skulde ha mat. Folket flyktet inn over land alle steder. Næsten ingen hadde fått med seg noe.

Hele byen stod i brand, og tyske bombefly kretset over stedet og kastet bomber og skjøt på befolkningen med mitraljøser og maskingeværer. Vi delte derfor de matsmulene vi hadde igjen med disse stakkarene, og håpet bare på at det skulde bli bedre dit vi kom. Med skjorte og bukse pluss en tom ryggsekk fortsatte vi vår reise, men det var vanskelig å få noen båt. De som hadde motorbåter torde ikke våge seg ut på sjøen, da de var redde for tyske fly. Vi prøvde da å få tak i en robåt, men det var også umulig.

Endelig var det en mann som lovet å skyss oss over med motorbåt, og en time senere landet vi ved Halså. Vi tok inn hos lensmann Sætre på Vågland. Da han hørte at vi var soldater og fikk høre en del av våre opplevelser; ble vi bedt inn i beste-stuen, hvor datteren og fruen disket opp med fersk melk og annen god mat. Mens vi spiste og koste oss, tok en gårdsgutt skoene våre og

sprang til skomakeren med. Sålene så ikke rare ut etter 3 ukers feltliv og de milene vi hadde tilbakelagt de siste døgn. Lensmannen rekvirerte båtskyss til vår videre reise.

Ut på kvelden takket vi for oss og gikk ned til bryggen, hvor en liten motorbåt lå og ventet på oss. Vi vilde ikke reise om dagen, da det gikk rykter om at tyske båter patroljerte kysten. Det var en fin natt. Tindrende klart vær; med en frisk vårbris. Sakte gled vi forbi den ene odden etter den andre, og ut på morgensiden kom vi frem til. Selve Vinjefjorden som vi seilte var ca. 5 mil lang.

Vinjeøyra

4. mai, Vinjeøyra

Det var enda litt mørkt da vi krabbet i land. Her hadde tyske fly kastet en mengde bomber på en båt på havnen. For å hindre at husene som lå omkring skulde bli ødelagt, fant derfor mannskapet det best å senke båten. De tok opp bunnlukene og senket den på havnen.

Vi tok våre skrepper på ryggen og begynte vårt videre landveistraveri. Det hadde vært mange med oss på båten, deriblandt en politikonstabel fra Kristiansund. Han kjente noen gårdbrukere og fikk lov til å legge oss inn der om natten. Men jeg syntes det ble for mange sammen, og at det vilde bli værre for oss å reise så mange, særlig for oss som skulde nokså langt nord. De fleste var trette og glade for at de kom i hus straks. Jeg foreslo for mine to kamerater at vi skulde fortsette. Det manglet heller ikke på at vi var sultne og slitne, men da vi dessuten næsten ingen mat hadde, skjønnte vi det var bedre å være få, så kunde vi få mat på en gård.

Vi leide inn på en stor vei, men ikke et lysglimt fra en gård var å se. Det så ikke lyst ut. Veien var iset og dårlig brøytet, og snart begynte vi å angre på at vi ikke hadde slått oss til med de andre. Heldigvis var det 2 livate karer jeg hadde med meg, og vi holdt humøret oppe. Vi hadde hatt verre motgang enn dette før; og trøstet oss med at det snart skulde ligge en stor bondegård foran oss, hvor vi kunde få litt rømme og brød.

Snart fikk vi øye på en gård, men ikke en slik som vi hadde drømt om. Oppe i bakkeskråningen lå en gammel, forfallen husrønne. Vi hadde nu gått så lenge at vi ikke torde ta risken på noe bedre, og ble så enige om å kripe inn i dette huset.

Vi banket på døren gang etter gang, og til slutt kom det en vettskremt kone. Hun trodde sikkert det var tyskere, for hun vilde ikke lukke opp til oss. Vi fortalte at vi var soldater; og bad om å få ligge der om natten.

Nu kom også mannen, og vi fikk komme inn. Vi fikk noen brødskiver; og var snart klar til å legge oss. Det gjaldt om å få hvile mest mulig i tilfelle vi var så heldige å komme oss til Steinkjer; hvor sannsynligvis samme slitet vilde fortsette. Noen søvn ble det dog ikke mye av. Vi lå på kjøkkengulvet, og det var bare uhøvlete bord med store sprekker mellom hvert. Jeg lå bare og krøkte meg, og nu og da måtte jeg stå opp og slå floke for å holde varmen. Heldigvis hadde vi frosset så mye til stadighet under krigen at jeg ikke ble syk. Noe langt losji ble det dog ikke. Allerede tidlig vekket jeg mine kamerater; og vi trasket videre på "fastende hjerte", som man sier på godt trøndersk.

Tyskerne bombet Steinkjer 21. april 1940

5. mai, Hemne

Vi hadde ingen tid å spille, da vi skulde gå ca 3 mil til Hemne om dagen. Vi håpet nemlig på at vi om natten skulde få drage med båt videre, og dette gikk også etter beregningen.

Her oppsøkte vi også lensmannen. Han ordnet med skyss til oss, samtidig som vi ble vist til en gård, hvor vi fikk spise en bedre middag. Det smakte godt, for varm mat hadde vi næsten ikke smakt under krigen. Vi var nu i tvil om hvilken vei vi skulle ta. Det var nemlig to ting å gjøre. Enten ta sjansen på å seile over Trondheimsfjorden innenfor Agdenes festning, eller stikke til havs for således å komme i land på Fosenhalvøen et sted. Med da det var fare for at vi kunde bli tatt av tyske patruljebåter i fjorden, ble vi enige om det siste forslaget. Etter en fin tur i den vakre skjærgård og det speilblanke hav, kom vi til Hestvik på Hitra. Der heftet vi ikke lenge, fikk ordnet med rekvisisjon på ny båt, og fortsatte til Varsø på Fosen (Valløy). Her fikk vi ligge på gulvet i et gjestgiveri.

6. mai, Besaker

Om morgenen var vi ute og så på fiskerne når de stablet fisk som hadde ligget i solen for å tørke. Kjerringer og unger kjefte om hverandre nede i fjæren, og de runde stablene vokste fort opp bortover svabergene.

En del av våre kamerater tok avskjed med oss her; for å dra over Fosen. Mine to kamerater og jeg vilde fortsette til Namsos så vi ikke skul(le bli tatt til fange. Vi fortsatte så videre til Besaker. Her blev vi godt mottatt av en mann som hette Marius. Han bad oss med opp til bryggemannen hans. Der fikk vi spise det vi bare klarte. Han hadde tenkt seg inn til Namsos om morgenen for å prøve å redde noe ombord på fjordbåten Åfjord som tyskerne hadde Bombet, og som lå synkeferdig.

Han fortalte at det var våpenstillstans, men hva den gikk ut på, visste han ikke. Den skulle vare 2 dager. Vi vilde derfor komme avgårde så fort som mulig, for å nå til fronten før de begynte igjen. Han lovet oss derfor at han skulle skyss oss allerede samme natt. Etter flere timers båtskyss la vi i land i Halsosen, nordvest for Namsos. Men da fikk vi se et forferdelig syn. Alle veier som førte til Namsos så ut som åkrer; og overalt stod franske biler. Det hele var som en slagmark. Våpenstillstansen var dog noe annet enn vi hadde tenkt. Tyskerne hadde ganske enkelt kjørt frem til Namsos. Hele Nord-Trøndelag var overgitt. Tyskerne drev nu på og reparerte franske biler. I hver motorkasse så en to-tre tyskere ligge nesegrus, og det tok ikke lang tid for dem å få bilene til å gå, selv om både franskmennene og nordmennene hadde ødelagt dem svært.

Bessaker

7. mai, Høylandet

Vi skjønnte nu at det var slutt med vår krig, og ble enige om å dra hver hjem til seg. For meg var det ikke *farlig*. Bare 5-6 mil hjem. Men det var ikke fritt for at jeg syntes synd på de to andre stakkarene, som nu skulde ta apostlene fatt ennå 20 mil til.

I Vika hadde tyskerne plassert et maskingevær og en mitraljøse. Det var vakt. Vi tenkte nu sikkert at vi skulle bli visitert, men vi gikk ganske frekt bort til dem som noen turister. Vi stod en stund og snakket med dem, og spurte om vi ikke skulde få lov til å se ned i byen. Det fikk vi endelig lov til. Med dette var vi fri, og slapp på den måten å bli tatt til fange som de fleste andre soldater.

Ved Namsenbroen tok jeg avskjed med mine kamerater. Men nu når jeg ble alene, kjente jeg snart hvor trett jeg var. Håpet dog på at telefonen skulle være åpen så jeg kunde ringe til bror min om skyss. Men tyskerne hadde brutt alle linjer. Jeg visste ikke min arme råd. Føttene var mest bare blodblemmer under.

Etter en del seige timer kom jeg til Hund. De første tyske avdelinger hadde allerede passert meg på tur opp i bygdene. Her traff jeg en av mine beste kamerater. Han tenkte seg til Namsos, men jeg fikk han i stedet til å kjøre meg hjem. 2 km hjemmefra var veien ødelagt, og jeg måtte derfor ta apostlene det siste stykket som var igjen. En bonde i nabogrenda ringte da hjem og fortalte at de fikk fremmenkar. Den kvelden ble det også stort sjokoladebal hjemme, og det var ikke så rart da de ikke hadde hørt noe fra meg siden krigen begynte, og de fleste var av den mening av jeg hadde gått nedenunder og hjem.

Det var naturligvis morsomt igjen å sette foten i stuen hjemme. Siden sist jeg stod der, hadde jeg vært i mangt et hårdt væt, og ikke så få ganger hadde jeg gjort opp mitt regnskap her i denne verden. Nå skulle jeg atter være hjemme. Kunde det virkelig være sant, eller var det bare en drøm?

Allerede lenge før jeg så gården, kom en del av mine søsken imot meg. Det jeg dog gruet mest for, var å treffe mor. Ganske riktig, da jeg kom hjem, kom hun gråtende mot meg. Det var virkelig en rørende stund, men gråten kunde det ikke falle meg inn å gjøre, dertil hadde jeg opplevd alt for mange uhyggelige stunder. Far, mor og de hjemme visste næsten ikke hvor godt de skulle stelle for meg. Jeg skulde få ligge så lenge jeg orket hver dag og hvile meg godt ut, men allerede etter noen få dager var jeg helt frisk igjen.

Namsen brua 1940

Avslutning

Det som jeg her med fattig evne har nedskrevet, er alt sammen tatt fra min dagbok, som jeg førte hver kveld eller stund jeg hadde til rådighet. Det er dog kommet med en del detaljer. Om jeg ikke fikk tid til å skrive under krigen. Det hendte heldigvis nå og da at vi fikk et opphold, og disse benyttet jeg til å notere de viktigste opplevelsene, og spise litt dersom det fantes noen mat, da matforsyningen var det dårlig med. Kokt mat spiste jeg ikke mer enn en par ganger de 3 første ukene, og etter at trenet falt i fiendens hender ble det også smått med tørrproviant. Vi fikk dog en del sjokolade, og med dette pluss en del vann, som det ikke var rasjonering på, kunde vi klare oss lenge. Heller ikke må cigarettene glemmes. Selv om jeg som ikke røykte før, satt jeg stadig med en dampende sigar eller cigarett i munnen, og jeg kan ikke si annet enn at det stimulerte ganske godt.

Såvidt jeg vet var det ikke noen andre i kompaniet enn sjefen og jeg som hadde tålmodighet til å føre dagbok. Men jeg tenkte som så at det kunde være morsomt å ha, og dersom jeg ikke fikk overleve denne i "helvetes tid" kunde i hvertfall våre opplevelser komme for dagen. Det er dog meget som her ikke er kommet med, men skulle jeg ta med hver eneste minste detalj, vilde det bli en hel bok. Dertil er dog mitt hode for dårlig utstyrt. Det var heller ikke min mening å begynne som forfatter.

Jeg har skrevet dette bare for å vise at vi virkelig har vært med i krigen, og heldigvis fikk gjøre noe for fedrelandet. Dessuten kan det kanskje være av interesse for venner og bekjente å lese, så de får et lite inntrykk av hva vi egentlig har fått gjennomgå, **og hvor grusom en krig er.**

Det som gjorde meg mest vondt da jeg kom hjem, var at enkelte sa direkte til meg at alt jeg fortalte var bare ren løgn, og at jeg ikke hadde vært med i krigen. Dette var endog folk som regner seg for noen av de beste i bygden. Dertil kommer at de ikke i det hele tatt har vært ute og gjort noe selv, men på denne måte skal prøve å trampe andre ned i støvet.

Men oppgjørsdagen kommer sikkert. Den er kanskje heller ikke så fjern, og da får hver enkelt av oss stå til rette for det han har gjort. Det morsomste av alt er at de som synes å ha best greie på hvordan krigen gikk og hvor mye sabotasje og dårlig befall vi hadde, er nettopp disse som satt hjemme. Slike karer var virkelig flinke til å la ryktene svirre.

De fleste vet ikke hvilke midler det norske folk gikk i krig med, hvilket vi kan takke vårt eget folk for. Når alt gikk som det gikk, er det lettest å legge skylden på befalet. Det er dog kanskje enkelte av disse som har spilt en mindre bra rolle, det skal jeg ikke nekte for. Men det forekom mindre rosende ting blandt soldatene også, og befall er jo ikke annet enn mennesker, de heller.

Når en tar til eksempel den bataljonen ved Berkåk hvor jeg tjenestegjorde på slutten, var det ikke mye å rope hurra for. Det var bare med tvang av løytnant Urby og meg, at vi fikk dem med oss frem. De var så sinte at vi alltid måtte være på vakt for ikke å risikere vårt eget liv. Ja, dette kaller man for norske soldater. En kan næsten føle seg fristet til å si at det har gått tilbake med de gamle guder. Da dimiteringsordren kom, var de så glade at de gråt av bare glede. Det var ca 450 mann, men jeg skal trygt våge hodet mitt på at ikke flere enn 10% av disse hadde sett en tysker.

Jeg kom sammen med gamle befall som ikke hadde vært i tjeneste de siste 15-20 år, og ikke hadde sett et reglement siden da. Hva kan en virkelig ha lov til å forlange av slike, når en vet hva øvelse befalet har i moderne arméer? Det var tvertom mange som var tapre, men de kunde ikke plassere sine folk, og da hjalp det lite.

Folk var bare av den mening at her ble ingenting gjort, da tyskerne kunde komme så fort frem. Den som satt hjemme og verken har følt eller sett noe, vet ikke hva det vil si å ha soldater av

verdens største krigsmakt med alle moderne våpen mot seg. Hva kunde vi f eks gjøre med de stygge tanksene som kom rullende? Vi hadde jo ikke et eneste tankgevær.

Mitt ønske er at enkelte av disse ryktesmedene kommer opp i et lignende lystspill som vi fikk oppleve på Midtskogen og under bomberegnet på Elverum, så kanskje de blev litt tausere. Tenk bare på å ligge ute ved mitraljøsene natt og dag, opptil en uke i gangen uten avløsning. Dertil kom at vi var helt gjennomvåte av snøslaps, og ikke hadde andre klær enn de vi gikk i. Hadde vi enda vært mette, men sulten gnog i maven sent og tidlig. Dette kan bare den forklare som selv har vært med, selv om det mange ganger kan være vanskelig å finne ord for sine meninger.

Jeg for min del hadde bare en ull-skjorte under uniformen. Jeg har ofte tenkt på hvordan vi kunde klare det uten å bli syke. Vi lå bak våpnene til vi ikke kjente verken armer eller ben av frost. Alle var så trette og slitne, at speiderne sovnet midt i ildlinjen, mens bomber eksploderte like ved, og mitraljøsekulene feiet langs brystvernet.

Jeg kan ikke si annet enn at forholdet mellom befal og soldater var utmerket. Det var i hvertfall tilfelle ved 1. Gardekompani. Vi forsøkte å dele vondt og godt på beste måte. Ja, selv kompanisjefen, kaptein Hagtvedt, tilbrakte nettene sammen med sine soldater.

Jeg husker godt kvelden 22. april etter at kompaniet ble splittet ved Ringsaker. Jeg kom med en liten styrke gardister til en gård ved Brøttum. Der traff jeg kapteinen. Vi hadde lite greie på de andre. Tyskerne trengte frem i området foran oss, og vi hørte tydelig små trefninger av patruljer. Da kom kapteinen bort til meg. Han hadde fått tak i gevær og ammunisjon til seg selv og meg. ”Ta med deg de guttene du har, så graver vi skyttergraver ved låvebroen”, sa han. ”Alright”, sa jeg, og så gikk vi i gang med vårt arbeide. Denne stilling skulle vi holde til bataljonen fikk trekke seg tilbake og innta nye stillinger, koste hva det koste vilde. Heldigvis tok det tyskerne lang tid å komme frem i tette skogen på nattens tid. Først da vi fikk ordre om retrett, hadde fienden kommet frem til vår stilling, hvor noen skudd ble vekslet fra begge sider.

Dessverre fikk det hele en alt for brå ende. Men vi gleder oss alle som fikk den ære å kjempe for vårt kjære fedreland. Det var nesten ikke annet å vente enn at denne dommens dag måtte komme over det norske folk. Etter min mening var ikke landet som våre forfedre har ført så mange bitre kamper fot, verdsatt høyt nok. Således var det ikke sjelden å se, på 17. mai og andre festligheter hvor nasjonalsangen blev sunget, stod folk med hattene på.

* * *

Løytnant Brynjar Hammer

Brynjar Hammer ble født 17. januar 1918 på Høylandet. Han var utdannet ved folkehøyskole og befalsskole, og tjenestegjorde i 1. gardekompani 9. april 1940. Etter at Norge hadde gitt opp kampen, gikk han på politiskolen, før han i 1941 dro til England med motorbåt. Her tjenestegjorde han i et fallskjermkompani og deltok blant annet på Måløyraidet.

I tiden 1942-43 gikk han Krigsskolen i London. Han var løytnant i Montgomerys armégruppe Green Howards, og var med på invasjonen i Frankrike. To ganger ble han såret, men han reiste tilbake til fronten begge gangene etter korte sykehusopphold.

Han ble drept 26. oktober 1944 under avvæpning av tyskere som kom mot ham med

oppstrakte armer. En tysk offiser rev plutselig frem en maskinpistol og skjøt ham på noen få meters hold. Han ble først gravlagt i Holland, og er senere ført tilbake og gravlagt ved Romstad kirke, Høylandet.

Brynjar Hammer

Dramatiske døgn: Brynjar Hammer hadde en viktig rolle under trefningene på Midtskogen i Elverum, og Rolf Kristian Larsen (stående) spiller trønderen/hållingen i «Kongens nei».

Den erfarne skuespilleren spiller krigshelten fra Høylandet, som er en viktig del av sentrale hendelser i storfilmen [«Kongens nei»](#).

se ellers video på bombingen av Elverum på: <https://www.youtube.com/watch?v=Fs8rtWvb-XQ>
og her om bl a bombingen av Rena: <https://www.youtube.com/watch?v=qG3eJ5y9v4w>
og her om krigen på Strandlykkja og nordover: <https://www.youtube.com/watch?v=gtInsPCNa2g>